

สรุปและเสอแนะ

ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคมเข้าช่วยในการปฏิบัติงานอย่างกว้างขวาง ในแทบทุกแขนงงาน เช่น การตลาด การผลิต การบุคคล การเงินและการบัญชี เป็นต้น เพื่อเพิ่มผลผลิตหรือเพิ่มระดับการให้บริการลูกค้า เนื่องจากคอมพิวเตอร์มีความสามารถในการคำนวณ จัดรวบรวมวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เก็บบันทึกข้อมูล อ่านรับข้อมูล ความสามารถในการต่อรวมกับเครื่องพิมพ์ สามารถทำงานได้อย่างรวดเร็วทำให้ผู้ได้รับการบริการพึงพอใจ และมีการสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สามารถช่วยในการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร ช่วยในการรักษาโรค ช่วยในการจัดเตรียมข้อมูลในการตัดสินใจของพนักงานด้านกฎหมาย เช่นโปรแกรม EXSYS (Expert System Development Package) เป็นต้น

คอมพิวเตอร์เหมาะสำหรับงานที่มีข้อมูลมาก ๆ มีการทำงานซ้ำ ๆ และมีการคำนวณที่ยุ่งยากซับซ้อน การใช้คอมพิวเตอร์จำลองเหตุการณ์ (simulation) สามารถทำให้ลดค่าใช้จ่าย เวลา และเป็นการเพิ่มทักษะ จากความสามารถดังกล่าวข้างต้นของคอมพิวเตอร์ทำให้คอมพิวเตอร์ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่คอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทต่อมนุษย์มากขึ้น แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่สามารถจะมองข้ามไปได้คือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน เนื่องจากยังไม่มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่แน่นอนทำให้เกิดปัญหาว่าเมื่อคู่ความใเอเอกสารจากคอมพิวเตอร์เสนอเป็นพยานหลักฐานใน ศาลจะรับฟังเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีหรือไม่ ถ้าศาลรับฟังเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี หลักเกณฑ์ในการอ้างพยานหลักฐาน หลักเกณฑ์การไต่สวน หลักเกณฑ์ในการตรวจสอบความถูกต้องแท้จริง และหลักเกณฑ์ในการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานควรจะเป็นอย่างไร การที่ไม่มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายหรือมีหลักเกณฑ์ที่ไม่แน่นอนทางกฎหมายจะก่อให้เกิดความชงก้งทางเทคโนโลยี หรืออาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดขึ้นได้

การศึกษาเพื่อหาแนวทางในการสร้างหลักเกณฑ์ ในเรื่องการใช้เอกสารจากคอมพิวเตอร์เป็นพยานในศาลนั้นผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรที่ศึกษาระบบการทำงานของคอมพิวเตอร์ให้เข้าใจก่อนเป็นลำดับแรก ทำให้สามารถเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ปัญหา

และหาแนวทางในการแก้ไขได้ง่ายและถูกต้อง ปัญหาที่เกิดขึ้นทางกฎหมายของการใช้เอกสารจากคอมพิวเตอร์เป็นพยานในศาลสามารถสรุปปัญหาได้ดังต่อไปนี้ คือ

ปัญหาการรับฟัง เอกสารจากคอมพิวเตอร์ เป็นพยานในกฎหมายไทย

เอกสารจากระบบคอมพิวเตอร์นั้นแตกต่างจากเอกสารอื่น ๆ ตรงที่เอกสารจากคอมพิวเตอร์สามารถพิมพ์ขึ้นใหม่ได้ เนื่องจากมีการเก็บบันทึกข้อมูลของเอกสารนั้นไว้ในหน่วยความจำสำรองของคอมพิวเตอร์ (magnetic tape หรือ diskett) ซึ่งในปัจจุบันนิยมเก็บบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ไว้ในระบบคอมพิวเตอร์แทนการเก็บเอกสารไว้ในรูปแบบเดิมซึ่งต้องใช้เก็บเอกสารจำนวนมาก การค้นหาลำบาก สิ้นเปลืองเวลาในการค้นหาหรือจัดเก็บ การเก็บบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ลงในระบบคอมพิวเตอร์มีความสะดวกเร็วในการค้นหา ใช้เนื้อที่ในการเก็บเพียงเล็กน้อย เมื่อต้องการใช้เอกสารสามารถจัดพิมพ์โดยใช้เวลาน้อยด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่เรียกว่าระบบ office automation ดังนั้นเอกสารที่ได้จากคอมพิวเตอร์จึงเป็นเอกสารที่สามารถสร้างขึ้นได้หลายครั้ง หลายหน หลายแผ่น เมื่อเลิกใช้ก็จะทิ้งหรือทำลายเพราะถือว่ามีเก็บบันทึกไว้ในระบบคอมพิวเตอร์แล้ว ถ้าต้องการใช้เอกสารนั้นใหม่ก็สามารถที่จะจัดพิมพ์ขึ้นใหม่ได้และถ้าข้อมูลนั้นต้องมีการแก้ไข เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอ เอกสารที่พิมพ์ขึ้นใหม่จะถือว่าให้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยเสมอ

ดังนั้นหากคู่ความเสนอเอกสารจากคอมพิวเตอร์ต่อศาลเพื่อใช้ความหมายของข้อความหรือเครื่องหมายในเอกสารเป็นหลักฐานข้อเท็จจริง ศาลจะรับฟังเป็นพยานได้หรือไม่ จะเห็นได้ว่าลักษณะของพยานสามารถจัดเป็นพยานเอกสารได้ แต่เนื่องจากเอกสารที่ไม่เหมือนกับเอกสารโดยทั่วไปในระบบเก่าที่ถูกสร้างขึ้นและเก็บเอกสารนั้นไว้เป็นต้นฉบับ โดยไม่มีการทำลายหรือสร้างขึ้นใหม่ดังเช่นเอกสารที่สร้างจากระบบคอมพิวเตอร์ และจากการที่เอกสารจากคอมพิวเตอร์มีการตัดแปลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลได้ก่อนที่จะจัดพิมพ์ จึงก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องของพยานบอกเล่า และปัญหาในเรื่องของการรับฟังต้นฉบับเอกสาร ดังนี้

ก. ปัญหาการรับฟังพยานบอกเล่า (hearsay rule)

เนื่องจากมีความไม่แน่นอนของกฎหมายว่า โดยหลักแล้วพยานบอกเล่ารับฟังได้หรือไม่อีกทั้งไม่มีบทบัญญัติจำกัดความหมายของพยานบอกเล่าว่าพยานชนิดใดเป็นพยานบอกเล่า และพยานบอกเล่าชนิดใดที่รับฟังได้ และยิ่งไปกว่านั้นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา 95 ยังได้บัญญัติ "ห้ามรับฟังพยานนอกเล่าที่เป็นพยานบุคคล" ไว้อีก ดังนั้นทำให้เกิดปัญหาในทางกฎหมายว่าพยานนอกเล่าหมายถึงเฉพาะพยานบุคคล หรือจะหมายความถึงพยานเอกสารด้วย จะเห็นว่าไม่มีข้อห้ามชัดในการห้ามรับฟังพยานนอกเล่าที่เป็นพยานเอกสาร

เนื่องจากได้ถือว่าเอกสารจากคอมพิวเตอร์เป็นพยานเอกสารอย่างหนึ่ง จึงเกิดปัญหาเช่นเดียวกับพยานเอกสารทั่วไป

ข. ปัญหาการรับฟังต้นฉบับเอกสาร

จากลักษณะพิเศษของเอกสารจากคอมพิวเตอร์ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามกฎของพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (best evidence rule) แล้วเกิดความยากลำบากในการที่จะระบุว่าส่วนใดในระบบคอมพิวเตอร์ที่เป็นต้นฉบับเอกสาร และเหตุผลในเรื่องการปรับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี ผู้เขียนพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีหลักกฎหมายใดที่สามารถนำมาปรับใช้ในกรณีนี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 93 ไม่สามารถนำมาปรับใช้ได้ เมื่อเกิดปัญหาที่คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ยอมรับกันว่าสำเนาเอกสารนั้นถูกต้องตาม ปวิพ.มาตรา 93(1) และไม่ใช้เป็นกรณีต้นฉบับเอกสารอยู่ในความอารักขาหรือความควบคุมของทางราชการ ซึ่งกรณีของเอกสารจากคอมพิวเตอร์นี้ เป็นกรณีที่ไม่สามารถระบุลงไปให้แน่ชัดว่าส่วนใดเป็นต้นฉบับ หรือในกรณีที่มีการทำลายต้นฉบับโดยจงใจเนื่องจากถือว่ามีข้อมูลเก็บไว้ในระบบคอมพิวเตอร์แล้ว ซึ่งก็ไม่เข้ากับบทบัญญัติในมาตรา 93(2) ที่ว่าในกรณีที่ต้นฉบับเอกสารหาไม่ได้เพราะสูญหาย หรือถูกทำลายโดยสุจริต หรือไม่สามารถนำต้นฉบับมาได้โดยประการอื่น ซึ่งในการตีความใน ปวพ.มาตรา 93(2) ที่ว่า "ไม่สามารถนำต้นฉบับมาได้โดยประการอื่น" นั้นผู้เขียนเห็นว่า เป็นกรณีที่มีต้นฉบับ หรือรู้ว่ามีต้นฉบับแต่ไม่สามารถนำต้นฉบับมาแสดงได้โดยมีเหตุผลที่สำคัญ แต่ในกรณีของเอกสารจากคอมพิวเตอร์ไม่สามารถระบุได้แน่นอนว่าข้อมูลที่เก็บไว้ในระบบ หรือเอกสารจากคอมพิวเตอร์ที่พิมพ์ออกมาครั้งใดที่เป็นต้นฉบับ จึงเท่ากับไม่รู้ว่ามีต้นฉบับอยู่ที่ใดดังนั้นจึงหาต้นฉบับมาไม่ได้ ซึ่งถ้าสามารถระบุได้ว่าส่วนใดของระบบคอมพิวเตอร์เป็นต้นฉบับแล้วปัญหานี้จะไม่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะในการใช้เอกสารจากคอมพิวเตอร์เป็นพยานหลักฐานในศาล

ในการใช้เอกสารจากคอมพิวเตอร์เป็นพยานหลักฐานในศาลควรมีแนวทางปฏิบัติดังนี้ คือ

1. ให้เอกสารจากคอมพิวเตอร์เสนอเป็นพยานหลักฐานได้โดยไม่ติดกับปัญหากฎเกณฑ์พยานบอกเล่า (hearsay rule) และกฎเกณฑ์การรับฟังต้นฉบับเอกสาร ดังเหตุผลต่อไปนี้

1.1. ให้เอกสารจากคอมพิวเตอร์เสนอเป็นพยานหลักฐานได้โดยไม่ติดกับปัญหากฎเกณฑ์พยานบอกเล่า (hearsay rule) ดังเหตุผลต่อไปนี้

1.1.1. บทบัญญัติในการรับฟังพยานบอกเล่าไม่ชัดเจน โดยให้อยู่ในดุลพินิจของศาล และศาลมีอำนาจ ในการรับฟังพยานบอกเล่าอย่างกว้างขวาง ดังนั้นศาลอาจใช้ดุลพินิจ ที่จะยอมรับฟังเอกสารดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานได้

1.1.2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 95 ระบุชัดเจนว่า ให้ใช้บังคับเฉพาะพยานบุคคลเท่านั้น และหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของพยานเอกสารนั้น มีบทบัญญัติกฎหมายเขียนไว้โดยเฉพาะ ดังนั้นเอกสารจากคอมพิวเตอร์ที่เป็นพยานบอกเล่าสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

1.1.3. ในปัจจุบันความคิดเห็นของศาล ได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแต่เดิมที่ศาลไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานชั้นรอง แต่ในปัจจุบันศาลเห็นว่าพยานหลักฐานชั้นรองนั้น ศาลรับฟังได้เพราะไม่มีกฎหมายห้ามรับฟัง

1.1.4. ในปัจจุบันประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายภาคพื้นยุโรป และแม้แต่ในประเทศไทยเองศาลมีแนวโน้มจะอนุญาตให้สืบพยานทั้งหมดไปก่อน ไม่ว่าจะพยานที่รับฟังได้หรือไม่ แล้วศาลจึงวินิจฉัยในตอนที่คำพิพากษาภายหลังว่าจะรับฟังพยานชั้นใด ไม่รับฟังพยานชั้นใด ดังนั้นในทางปฏิบัติในศาลจึงไม่เคร่งครัดในขั้นตอนการรับฟัง

1.1.5. ในปัจจุบันประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศแม่บทของกฎหมายคอมมอนลอว์ (common law) หลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานบอกเล่าไม่เคร่งครัดในสมัยก่อนเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และในบางกรณีพยานบอกเล่าบางชนิดมีคุณค่าควรแก่การรับฟัง

1.2. ให้เอกสารจากคอมพิวเตอร์เสนอเป็นพยานหลักฐานได้โดยไม่ติดกับปัญหาในเรื่องการรับฟังต้นฉบับเอกสาร ดังเหตุผลต่อไปนี้

เนื่องจากไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่า อะไร คือ ต้นฉบับเอกสารของเอกสารจากคอมพิวเตอร์ จึงไม่สามารถจะนำบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานมาปรับใช้กับเอกสารจากคอมพิวเตอร์ได้

2. เอกสารจากคอมพิวเตอร์ที่สามารถอ้างเป็นพยานหลักฐานได้นั้น มี 2 รูปแบบ คือ

2.1. เอกสารจากคอมพิวเตอร์ที่ใช้เช่นเดียวกับเครื่องพิมพ์

2.2. เอกสารจากคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล

2.3. เอกสารจากคอมพิวเตอร์ที่ใช้เป็นเครื่องมือ

3. คอมพิวเตอร์ที่นำมาใช้เช่นเดียวกับเครื่องพิมพ์ คือคอมพิวเตอร์ที่นำมาใช้พิมพ์เอกสาร เช่นนำมาใช้พิมพ์สัญญาก่อนที่จะรับรองเอกสารจะมีการอ่านเอกสารก่อนเป็นต้น เอกสารจากคอมพิวเตอร์ในรูปแบบที่จะใช้บทบัญญัติกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานปัจจุบันมาบังคับใช้

4. เอกสารจากคอมพิวเตอร์ที่เป็นการบันทึกข้อมูลเป็นพยานบอกเล่า ซึ่งคู่ความมีสิทธิอ้างเป็นพยานได้ แต่เนื่องจากเป็นการยากลำบากของคู่ความที่เสนอเอกสารจากคอมพิวเตอร์เป็นพยานหลักฐาน เนื่องจากเอกสารจากคอมพิวเตอร์สามารถแก้ไข ตัดแปลง ได้ง่าย ดังนั้นเพื่อที่จะสร้างความน่าเชื่อถือ และสร้างน้ำหนักให้กับเอกสารจากคอมพิวเตอร์ที่เป็นบันทึกข้อมูลควรที่จะต้อง ให้ความสำคัญที่อ้างเอกสารจากคอมพิวเตอร์บันทึกข้อมูล นำสืบจุดสกัดข้อบกพร่องของคอมพิวเตอร์ 6 ประการ ประกอบเอกสาร ดังนี้ คือ

4.1 ในการดำเนินธุรกิจหรือกิจการงานใด ๆ มีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อจุดประสงค์ในการบันทึกข้อมูลในลักษณะใด ๆ และการบันทึกข้อมูลดังกล่าวนี้จะต้องกระทำในเวลาที่กำลังดำเนินธุรกิจหรือดำเนินกิจการงานใด หรือภายในช่วงเวลาอันสมควรภายหลังจากเวลาที่ดำเนินธุรกิจหรือดำเนินกิจการงานนั้น ๆ เช่น บริษัท ร้านค้า ที่นำเอาระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการทำบัญชี ออกใบกำกับสินค้า พิมพ์จดหมายโต้ตอบ ซึ่งหลังจากแก้ไขพิมพ์ข้อมูลต่าง ๆ นั้นเสร็จแล้ว ได้ทำการบันทึกข้อมูลเก็บไว้ในแผ่นดิสก์เกต เทป เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานแทนการเก็บเอกสารเข้าแฟ้ม ซึ่งการบันทึกข้อมูลนี้ จะทำการบันทึกข้อมูลทุกครั้งที่ได้ทำบัญชี ออกใบกำกับสินค้า หรือพิมพ์จดหมายเสร็จ อันเป็นการกระทำในเวลาที่กำลังดำเนินธุรกิจหรือดำเนินกิจการงานนี้เอง เป็นต้น

4.2 วิธีการหาข้อผิดพลาดในการนำข้อมูลป้อนระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งประกอบไปด้วย

4.2.1 ตัวบุคคล คือบุคคลที่ทำหน้าที่ป้อนข้อมูลเข้าระบบคอมพิวเตอร์ ได้แก่ คุณสมบัติและประสบการณ์ของบุคคลที่ทำหน้าที่นั้น เช่น การจ้างบุคคลากรในตำแหน่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่อง มีขั้นตอนที่ทำให้ได้บุคคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีคุณสมบัติครบถ้วน

4.2.2 ระบบการสั่งงาน มีวิธีการที่ดีหรือไม่ในการเตือนว่าข้อมูลที่เข้าเข้าเ็นมีข้อผิดพลาด ระบบการสั่งงานมีมาตรการในการป้องกันความผิดพลาดของการป้อนข้อมูลอย่างเพียงพอ เช่น มีการเตือนเมื่อป้อนข้อมูลผิดประเภท ผิดแบบฟอร์ม ตัวอย่างข้อมูลที่ถูกต้องเป็นเลขจำนวนไม่เกิน 5 หลัก มีทศนิยม 2 หลัก เมื่อมีการป้อนผิด เช่น ลืมคีย์จุดทศนิยม พิมพ์ตัวอักษรปน เครื่องจะเตือนผู้ป้อนข้อมูลให้ทราบว่ามึสิ่งผิดพลาดในการป้อนข้อมูลเกิดขึ้น เป็นต้น

4.2.3 ข้อมูลที่จะนำเข้าระบบคอมพิวเตอร์มีการเตรียมการอย่างมีระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแน่นอน เช่น มีการจำแนกลักษณะข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการป้อนข้อมูลเข้าเครื่อง ว่าข้อมูลชนิดใดใช้งานกับเขตข้อมูลใด และแยกไว้อย่างชัดเจน ทำให้ไม่มีการผิดพลาดในการกรอกข้อมูล เป็นต้น

4.3 รายละเอียดของระบบคอมพิวเตอร์ ได้แก่

4.3.1 คุณภาพของอุปกรณ์ต่าง ๆ (hardware) ที่ใช้ รวมถึงวิธีการติดตั้งที่ถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญ มีระบบป้องกันและการเสียหายของระบบการทำงานของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ ทำงานในสภาพปกติและถูกต้อง ตลอดจนมีวิธีการบำรุงรักษาเครื่องอุปกรณ์ตลอดระยะเวลาของการใช้งานตามหลักการที่ถูกต้อง

4.3.2 ตัวโปรแกรมต้องเป็นโปรแกรมที่แน่ใจว่าถูกสร้างขึ้น โดยบุคคลหรือหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ ซึ่งได้ทำการทดสอบทดลองใช้งานแน่ใจว่าตัวโปรแกรมนี้ไม่มีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้นขณะใช้งาน หากเป็นโปรแกรมที่เขียนขึ้นใช้เองต้องมีวิธีการตรวจสอบการใช้งานของโปรแกรมว่าไม่มีข้อผิดพลาดใด ๆ ในการใช้งาน และต้องแน่ใจว่าไม่มีการผิดพลาดหรือเกิดการบิดเบือนให้ข้อมูลที่ถูกรสร้างขึ้นเกิดบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง

4.4 ข้อมูล รายงาน ที่ได้จากการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ต้องมีการตรวจสอบได้ว่า ข้อมูลรายงานที่ได้เ็นมีความถูกต้องแน่นอน กล่าวคือ ในช่วงระยะเวลาหลังจากที่เ้าข้อมูลที่ถูกต้องเข้าระบบแล้ว จนถึงช่วงที่ข้อมูลถูกรสร้างขึ้นออกจากระบบ

4.5 วิธีการด้านความปลอดภัย เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์จะไม่สูญหาย ถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ผิดไปจากข้อเท็จจริง เช่น มีการเก็บบันทึกข้อมูลไว้ในสื่ออีก 1 ชุด

เพื่อทำสำรอง (back-up) ข้อมูลไว้ทุกระยะ และนำไปเก็บไว้ในที่ปลอดภัย ตัวโปรแกรมมีระบบรหัสผ่านเข้าให้เฉพาะผู้ทราบรหัสผ่านเท่านั้นที่จะสามารถเปลี่ยนแปลง แก้ไขข้อมูลนั้น เพื่อให้ตรวจสอบง่ายขึ้น และนำไปเก็บไว้ในที่ปลอดภัย การที่มีการทำสำรองก็เพื่อ เมื่อมีการทำผิดพลาดโดยไม่ตั้งใจ โดยผู้ป้อนข้อมูลซึ่งอาจจะลบหรือข้อมูลที่บันทึกอยู่ในสื่อ เช่น แผ่นดิสก์เกต เทป เกิดการสูญหายไปโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งการทำสำเนาจะทำให้ยังมีข้อมูลที่ต้องอยู่อีก 1 ชุดหรือมากกว่า ซึ่งสามารถนำออกมาสำเนาให้มีข้อมูลครบถูกต้องได้ หรือหากมีการตัดแปลงแก้ไขข้อมูลในสื่อที่ใช้งานอยู่ การตรวจสอบจะสามารถตรวจสอบได้ว่าข้อมูลที่ประจำอยู่กับเครื่องนั้นถูกต้องตรงกับข้อมูลที่เก็บสำรอง ตัวโปรแกรมมีระบบรหัสผ่าน (pass word) ผ่านเข้าแก้ไขข้อมูลเท่านั้น เพื่อให้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในระบบคอมพิวเตอร์เป็นผู้ทำการตัดแปลงแก้ไขทำการใหม่ ระบบรหัสผ่านเป็นการป้องกันไม่ให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องผ่านเข้าไปในโปรแกรมได้ ซึ่งถ้าไม่สามารถตอบรหัสผ่านได้ถูกต้อง จะไม่สามารถเข้าไปกระทำการใด ๆ กับโปรแกรมนั้นได้

4.6 ต้องแน่ใจว่าในช่วงระยะเวลาการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ที่ทำการสร้างผลลัพธ์ (output) นั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงกลไก เครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ ผิดไปจากสภาพเดิมที่ระบบคอมพิวเตอร์สามารถทำงานได้อย่างถูกต้องโดยไม่มีข้อผิดพลาด เช่น การกำหนด Default ของจุดทศนิยม หรือการเปลี่ยนแปลงหน่วยความจำ ROM

จุดสกัดข้อบกพร่องของคอมพิวเตอร์ 6 ประการนี้ เป็นเงื่อนไขในการสร้างความน่าเชื่อถือ หรือจะเรียกว่า เป็นเงื่อนไขในการสร้างน้ำหนักพยานให้กับเอกสารจากคอมพิวเตอร์ แต่ถ้าคุณความที่นำเสนอเอกสารจากคอมพิวเตอร์ ไม่สามารถใส่สืบเงื่อนไขดังกล่าวนี้ได้ หรือใส่สืบได้ไม่ครบทุกข้อ คาร์ที่จะขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของศาลที่จะเชื่อถือเอกสารจากคอมพิวเตอร์นั้นหรือไม่เพียงใด

5. ในการใช้เอกสารจากคอมพิวเตอร์ที่เป็นเอกสารมหาชน ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำขึ้น หรือรับรอง หรือสำเนาอันรับรองว่าถูกต้องแห่งเอกสารนั้น และเป็นเอกสารเอกชนที่มีคำพิพากษาที่แสดงว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้องนั้น ก่อนที่จะให้ข้อสันนิษฐานว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง จะต้องให้ผู้อ้างเอกสารใส่สืบจุดสกัดข้อบกพร่องของคอมพิวเตอร์ 7 ประการ ก่อนแล้ว จึงจะให้ข้อสันนิษฐานว่าเป็นของแท้จริง และถูกต้องตาม ปวิพ. มาตรา 127

6. ในการใช้เอกสารจากคอมพิวเตอร์ที่เป็นบันทึกทางนิติกรรม ไม่ควรที่จะยอมรับเอกสารจากคอมพิวเตอร์ในรูปแบบที่เข้าเป็นพยานหลักฐาน เนื่องจากจะเป็นอันตรายอย่างมากที่

จะรับฟัง เพราะอาจจะมีการแก้ไขต้นฉบับเอกสารที่มีบันทึกอยู่ในสื่อ ซึ่งเป็นเอกสารที่จะตรวจสอบ และในการบัญญัติกฎหมายการใช้เอกสารจากคอมพิวเตอร์ เป็นพยานในศาล ควรที่จะมีข้อยกเว้นที่จะรับฟังเอกสารในรูปแบบที่อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า เอกสารในรูปแบบดังกล่าวนี้ควรที่จะต้องเฝ้าทบบัญญัติกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานเดิมมาปรับใช้

7. ในการใช้เอกสารจากคอมพิวเตอร์ที่ได้จากการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือนี้ เนื่องจากเอกสารจากคอมพิวเตอร์ที่ได้ในรูปแบบนี้ เป็นพยานหลักฐานโดยตรง และคู่ความที่อ้างเอกสารจากคอมพิวเตอร์เป็นพยานนี้ จะต้องนำสืบจุดสกัดข้อบกพร่องของคอมพิวเตอร์ 7 ประการ ประกอบด้วย แต่เนื่องจากความซับซ้อน และความยากลำบากที่บุคคลธรรมดาจะสามารถเข้าใจขบวนการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรที่จะเฝ้าพยานผู้เชี่ยวชาญมาสืบประกอบเอกสาร เพื่อพิสูจน์ว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ ทำงานไม่ผิดพลาดจากปกติ ซึ่งจะทำให้เอกสารจากคอมพิวเตอร์มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ โดยความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องวางรากฐานอยู่บนหลักเกณฑ์ดังนี้คือ 1. หลักวิชาการ 2. หลักความเป็นจริง แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามไม่ยอมรับเอกสารจากคอมพิวเตอร์ ก็สามารถถามค่าเอกสารดังกล่าวได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย